

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

22. Petrus deambulando per Civitatem invenit crumenam cum magna pecuniarum quantitate, facta debita diligentia, non invenit Dominum, ideo per nmultos annos illas sibi retinuit; nunc Confessarius ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

RESOL. XIX.

An si quis minatur malum absque animo inferendi, & si possit iuste inferre, valeat retinere quod sic extorquet? V. g. quis potest petere pecuniam credito in ludo perditam; quaritur an si vir Nobilis ob verecundiam accusaturus non erat, aut alio motu accusare volebat, possit accusationem & repetitionem minari, & retinere illud, quae sic minando ab alio extorquet? Idem est de illo, qui potest homicidam aliquem accusare, apud iudicem, &c. Ex p. 4. tr. 4. & Milc. Ref. 34.

Sup. hoc pro repetitione pecuniae in ludo perditae in tom. 6. tr. 4. Ref. 10. §. vlt. & in Ref. 31. §. 1. 2. & vlt.

§. 1. V. g. potest quis homicidam aliquem accusare apud iudicem; potest quis repetere pecuniam credito in ludo perditam; quaritur an si vir nobilis ob verecundiam accusaturus non erat, aut alio motu accusare volebat, vel pecunias perditas volebat in iudicio repetere, possit adhuc accusationem, & repetitionem minari, & retinere illa quae ab aliquo sic minando extorquet. Casus potest faciliter accidere, & non est ita facilis, vt aliquis forsitan putaret, nam negatiuam sententiam docet Ludouicus Molina de iust. tom. 2. vlt. 2. disput. 514. num. 4. quia fallacia ac simulatione, & iniuste ab illo extrahit, & dolus in hoc casu dedit causam contractui. Ergo, &c. haec opinio est probabilis.

2. Sed ego contrariam sententiam tanquam probabilioram amplector, quam tuetur Lessius de iust. lib. 1. cap. 17. dub. 6. num. 32. Sanchez de matrim. tom. 1. lib. 4. disp. 9. num. 9. quibus ego addo Castrum Palaum in opere morali tom. 1. tract. 2. disp. 1. pun. 10. num. 5. & ratio est, quia etsi non habeat animum, habet tamen ius accusandi, eoque iure vt potest, quod quidem ius est pretio aestimabile, siue habeat animum eo vtendi, siue non, ergo, nec obstat quod simulatio, fallacia & dolus dedit causam contractui, quia non fuit dolus malus, seu iniustus, sed iustus, nam iuste poterat minari accusationem, & repetitionem pecuniarum in iudicio, siue haberet animum, siue non, neque illud quod datur, datur vt deponat animum, sed vt re ipsa non accuset, neque pecuniam repetat, & iuri accusandi, aut repetendi cedat, quorum vtrumque ille praestat: ergo, &c.

RESOL. XX.

Nocens alicui in re graui, ad quam solum erat in potentia, ad quid teneatur restituere, v. g. damnum cum culpa datum est in feminibus, & plantis, &c. in proxima dispositione, an sit restituendum, ac si essent matura, deductis expensis, & secus si longe distabant adhuc? Ex p. 2. tr. 6. & Milc. 2. Ref. 6.

Sup. hoc in tom. 6. tr. 4. ex doctrina Ref. 47. §. Et hoc, cum in fine, & in Ref. 14. §. Nota tamen ad medium, etiam breuiter in veris, quae es. como ei que destruylos sembras.

§. 1. Si damnum, v. g. at. Sayrus in clauis Regia lib. 10. tract. 4. cap. 1. numer. 6. cum culpa datum est in feminibus, & plantis si sint in proxima dispositione, restituendum, ac si essent matura, deductis expensis; secus si adhuc longe distabant. Ita Sayrus. Alij etiam, vt Sotus de iust. lib. 4. quaest. 6. artic. 3. Aragon, Bannez, & Salonijs in 2. 2. quaest. 62. artic. 4. in responsione huius casus aliquas distinctiones adhibent, quas apud ipsos videre potes. Mihi verò sententia Lessij lib. 2. c. 11. dub. 19. probabilissima videtur, qui absolute negans praedictas distinctiones, docet huiusmodi inferentem damnum, siue ex malitia, siue ex negligentia, teneri tantum ad aestimationem temporis praesentis.

RESOL. XXI.

An quis possit per partes restituere, si possit statim totum restituere? Et quid in dicto casu Confessarius facere debeat, circa talis penitentis absolutionem? Ex p. 3. tract. 6. & Milc. Ref. 5.

§. 1. Secundum mentem Nauarri c. 17. num. 69. Abogeli ver. restituitio vlt. §. 5. Antonij parti. 1. tit. 2. cap. 8. & Petri à Nauarta lib. 4. cap. 4. dub. 1. §. qui potest statim totum restituere, sed non vult, nisi per partes ob aliquod emolumentum inde sibi promouens, potest absolui, si creditor nolit concedere dilationem partum sibi nocuam, & Confessor probabiliter credat, quod negata absolutione, & dilatione, nunquam, vel non ita vtiliter restituet.

2. At alij docent huiusmodi non esse absolutum, nec Confessarium posse dilationem concedere. Ita Aragon, & Salonijs in 2. 2. q. 62. artic. 8. Medina de rest. q. 5. dub. 3. Corduba in sum. q. 68. pun. 2. Sotus de iust. lib. 4. quaest. 8. artic. 4. Sayrus in clauis Reg. lib. 10. tract. 5. cap. 5. dub. 5. Molina de iust. tr. 2. disp. 756. & alij Extraneo est, quia eo ipso quod restituere non vult nisi per partes, cum teneatur, & possit totum restituere, vt consentit in detentionem iniquam illius residui, ratione cuius manet in peccato, & consequenter est iniqua absolutionis. Ergo, &c.

RESOL. XXII.

Petrus deambulando per ciuitatem inuenit crumenam cum magna pecuniarum quantitate, fallia debita diligentia, non inuenit Dominum, ideo per multos annos illas sibi retinuit, nunc Confessarius denegat illi absolutionem, si pauperibus dictas pecunias non restituit, quid faciendum? Ex p. 2. tr. 17. & Milc. 3. Ref. 5.

§. 1. Respondeo, magnam esse questionem inter S. R. D. D. cui facienda sit inuentorum restitutio, habet enim dominum, sed incertum, & an inuentor possit ea sibi retinere: Salon. in 2. 2. quaest. 62. artic. 5. contr. 5. Valent. tom. 3. disput. 5. qu. 6. pun. 4. Nauarri, de rest. tit. lib. 4. cap. 2. dub. 7. num. 9. Sayrus in Clauis Regia lib. 10. tract. 5. cap. 2. in princ. Rebellius parti. 1. lib. 4. cap. 32. sect. 1. Reginald. tom. 1. lib. 10. c. 14. num. 194. Azor. parti. 3. lib. 4. cap. 27. Malderus in 2. 1. vlt. 4. c. 4. dub. 3. de iust. lib. 10. tract. 5. cap. 2. in princ. Couar. 8. no. etiam ad reg. peccati. num. 3. p. §. 1. num. 1. Molina tom. 3. disp. 774. Fernandez in suo exam. theol. p. 1. c. 15. q. 4. n. 9. & alij asserunt restituenda esse pauperibus, modo prius adhibita fuerit sufficiens diligentia in inquirendo domino, si nec posse inuentorem sibi retinere. Probatur, nam haec videtur rationabilis voluntas dominorum, Secundo, quia sic faciendam esse hanc restitutionem communis consuetudinem receptum est.

2. Sed contrariam sententiam amplexi sunt Sarmiento lib. 6. secl. cap. 10. Pet. de Aragon. in 2. 2. quaest. 62. artic. 5. fol. mihi 168. col. 2. Sotus lib. 3. de iust. qu. 3. artic. 3. Per à Nauarr. lib. 4. ap. 2. numer. 75. & probabilis vocat Megala in 2. 2. lib. 2. cap. 4. num. 13. & Lessius lib. 2. cap. 4. dub. 7. n. 48. in fine. Probatur ratione, nam vt ait Sarmiento, in iure eadem reputantur ignorari dominum rei, & rem nullam habere dominum. Sed quando res nullam habent dominum, efficiuntur primi occupantis, Ergo, &c.

3. His ita suppositis, poterat Petrus sibi retinere illas pecunias, sequendo hanc posteriorem opinionem, ideo confessarius non debebat illi denegare absolutionem.

nem, est enim hæc sententia in fauorem Petri probabilis, & tuta in praxi: alia, &c.

RESOL. XXIII.

An debita incerta per iniustitiam sint restituenda necessario pauperibus, vel piis operibus?

Et vocatur probabilis esse bona incerta, quæ ex iusto contractu debebantur, posse post diligentem inquisitionem ab ipso debitore reineri. Ex p. 11. tract. 1. & Misc. 1. Ref. 12.

§. 1. IN hac difficultate sic philosophatur Caramuel *sum. 1. a. 59. §. 4. n. 12. 59.* Proponit Diana hæc questionem, videlicet: An qui deambulando Ciuitatem inueniat crumenam fartam magna pecuniarum quantitate, & facta debita diligentia non reperit Dominum, teneatur illas restituere pauperibus; An possit sibi retinere? Ponit Authores pro utraque sententia, & concludit: his postea poterat Petrus sibi retinere illas pecunias, & sequendo hæc posteriorem opinionem, & c. quæ est probabilis, & tuta in praxi. Et ego si hæc probabilis sunt, peto mihi à Diana responderi rigore consequentia: seruat; Ioannes noctu graffatur per plateas, spoliavit nonnullos, quos non cognouit nec cognoscit, nunc penitentia ductus ad pedes meæ Dianæ peruoluit, & inquiri, an teneatur ad restitutionem? forte subdubitare posset, an teneretur examinare quinam fuerint damnati perpeffissimè: quia cum hoc ipsum examen esset obnoxium probabilis vel certo periculo, fortassis non deberet institui. Sed non mouet hoc dubium, ne implicet questiones questionibus; sed asserit se debitam diligentiam adhibuisse, nec posse scire quibus debeat facere restitutionem. Si illum pauperibus facturum restitutionem Diana dicat, Ioannes reponet Dianam in consequentia laborare, & sic discurrat: In iure restet Diana, & Sarmiento, eadem reputantur ignorari Dominum rei, & rem nullam habere Dominum, & efficitur res primò occupatis: Ergo non solum ille qui inuenit, sed qui rapuit si ignoret Dominum, non tenebitur ad restitutionem. Ergo si tenetur raptor, tenebitur etiam inuentor, quod uult Salonijs Nauarrus, Sayrus, Rebelius, Reginaldus, Azorius, Malderus, Syluester, Couarruias, Molina, Fernandez, alique, aut nulla consequentia fenatur. Si Diana esse disparem rationem dicat, reticere debet ratiocinium Sarmienti, & aliud substituere quod libenter uideo.

2. Dico interim, utrique (inuentori, & raptori) esse certum rem illam habere aliquem Dominum, eundemque inuitum (sua enim recuperare desiderat tam qui spoliatus fuit, quam qui perdidit) utrumque ignorari, utrumque uelle sibi restitui, meliori nempe modo qui sit possibilis, nimirum realiter, & materialiter si hoc possit fieri, aut aliàs spiritualiter. Hæc omnia certa sunt ante: Cum utrobique omnia pari passu succurrant de inuentore, & raptore, eodem modo erit philosophandum qui neges paritatem euerit. Hucusque Caramuel.

3. Sed ut uidiſti, amice Lector, doctus Caramuel philosophatur eodem modo de inuentore bonorum incertorum, ac de raptore, quod omninò negandum est: Nam bona penes inuentorem non sunt bona, quæ ad illum perueniunt per iniustitiam, ut sunt bona penes raptorem. Ergo male de illo ad istum argumentatur, ut facit Caramuel.

4. Dico igitur, quod bona aliena, aut debita per usuram vel aliud delictum contracta, vel comparata, quæ diligenti inquisitione adhibita remanent incerta, sunt elargienda pauperibus. Est hæc communis doctrina.

5. Probatur ex c. cum tr. 5. de usuris, ubi Alexander Tom. VII.

III. mandat, ut ea quæ usuris iniquè acquisita sunt, si non superflua illi quibus debentur, aut eorum hæredes, dentur pauperibus, utque usurarij, eorumque hæredes ad hoc pœnis Ecclesiasticis cogantur, quod DD. satis concorditer extendunt etiam ad incerta bona, vel debita ex aliis delictis comparata, aut contracta, & manifestè potest id colligi ex cap. cum sit. de iudicijs, ubi imprimis Pontifex uetat, ne Iudæi proficiantur Christianis; deinde mandat, si quisquam Iudæus fuerit profectus, quatenus omne illud quod à Christianis ratione officij accepit, distribuatur pauperibus. Estque eadem in omnibus ratio; ne scilicet hominibus iniquis integrum relinquatur ex sua iniquitate ditescere, vel sine onere alijs damna pro libidine inferre, sub spe uel apprehensione, quod postmodum ignorabitur cuius sint bona, vel quibus nocuerint: quodque tunc nulli ad soluendum, vel restituendum erunt obligati.

6. Suffragatur quoque piorum usus, & communis sensus, quo apprehendunt sic debere fieri.

Vnde non deſeram hic apponere uerba Caltri Palai *tom. 7. disp. 1. punct. 18. §. 8. num. 3.* ubi sic ait; Incerta debita sunt, quorum Dominus ignoratur, vel ita abest, ut ferè impossibile sit ad eum transmitti. Hæc si ex contractu honesto seu absque culpa possideas, satis probabile est nullam tibi restitutionis obligationem esse. Quia hæc obligatio non ex iure naturali, & diuino prouenit, ex quibus solum obligaris cum certa personæ, vel communitati solutio faciendæ est; Ex iure autem, positio nullibi statuta est horum restituendorum obligatio.

7. Si uerò debita incerta per iniustitiam habueris, certa est omnium sententia te obligatum esse pauperibus, vel alijs pijs operibus restituere ex cap. cum tu, de usuris, & cap. cum sit de Iudæis ne contingat alienis pecunijs homines ditescere. Sed an hæc obligatio comprehendat omnia, quæ sunt iniquè acquisita, & independentè à sententia iudicis condemnatoria, non caret difficultate; Nam Textus prædicti solum in acquisitis per usuram, & simoniam loquuntur, & cum sit dispositio pœnalis, non uidetur extendenda. Ex alia parte ex natura rei, & seclusa lege positua, hæc incerta prima occupanti conceduntur, utpote quæ à Domino possideri non possunt. Ergo eorum restitutio iure positio inducta sententia iudicis exigit Domino acquisito priuantem.

8. Nihilominus pro certo tenendum est non solum in acquisitis per usuram, & simoniam, sed per quamlibet aliam iniustitiam habere locum prædictam decisionem ex consuetudine recepta, & communi Doctorum sententia prædictorum Textuum decisionem extendente ad quælibet iniuste acquisita, iuxta cap. nemo qui rapit 1. 2. 9. 5. & licet uerum sit ex natura rei seu spectata iustitia legibus seclusis quæcumque debita incerta ex usura, simonia, alioque delicto habita non sint in pauperes, alijs uel pios usus eroganda, quia iustitia tantum obligat debitum reddendi, cuius est. Quo non comparent, impossibilis est talis redditio, & obligatio. Neque pauperes, alijs uel pia sunt partes, neque hæredes necessarij creditoris, alijs non posset Pontifex remittere partem horum debitorum, uti per Bullam compositionis facit, cum in præiudicium tertij uergeret, attamen iure positio in pœnam criminis commisi si impedita est dominij acquisitio; Quod colligitur ex eo, quod in defectum veri Domini pauperes alijs uel pia opera designentur, inter quos distributio faciendæ sit.

9. Hæc omnia Palau ubi supra, & alij communiter. Vide inter illos Hortadum de iustit. disput. difficul. 37. & ne deſeras recognoscere Dicastillum etiam de iust. lib. 2. uat. 2. disp. 9. dub. 10. & 11. & post hæc scripta uisum Patrem Tamburinum ubi infra n. 20. cum Urbano.

10. Nota hic obiter pro curiosis, probabile esse, bo-

Sup. hæc ex doctrina m. seq. signantef in §. sed obiciet. ad medium; uerf. quia e. g. sed lege eam à principio, & hic infra §. vl. huius Ref.

Pro hac prima difficultate in Ref. 12. confirm. in §. ult. & quoad hoc in 10. 4. 11. 3. ex Ref. 17. lege doctrinam §. 5. 5. & seq. in Ref. quæ est ante cedens, & lege doctrinam §. 5. 5. annot.

Quamuis non plene sup. hoc. & doctrina huius & seq. 11. lege tamè de non pig. huius in tom. 2. 172. §. 3. sed re. solutio.